

19 Vragen en antwoorden over de implementatie van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

door NHTC, 2019

1. Wij hebben al een Meldcode Huiselijk geweld en Kindermishandeling, moet ik dan nog wat doen?

Het landelijke basismodel van de meldcode is bedoeld als handreiking voor organisaties. Zij kunnen het basismodel gebruiken om hun eigen meldcode op te stellen. Als uw meldcode voldoet aan de minimum eisen die worden gesteld in de meldcode en uw personeel is getraind in het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en het werken met de meldcode, dan voldoet u aan de wet.

De eigen meldcode dient minimaal te bestaan uit de volgende vijf stappen:

1. Signaleren: in kaart brengen van de signalen
2. Overleg: collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van Veilig Thuis
3. Gesprek: met het kind, ouder of klant
4. Weging: van het (vermoeden van) geweld of mishandeling met gebruik van afwegingskader
5. Beslissen: hulp organiseren en/of melden

Verder dient een meldcode het volgende te bevatten:

- Een verantwoordelijkheidsverdeling voor de diverse groepen medewerkers binnen de instelling (inclusief de eindverantwoordelijkheid voor de beslissing over het al dan niet melden)
- Specifieke aandacht voor bijzondere vormen van geweld, die speciale kennis en vaardigheden van personeel vereisen (met name Eer gerelateerd geweld, Vrouwelijke Genitale Verminking, Ouderenmishandeling of Huwelijksdwang en Achterlating)
- Overweging om te melden in de Verwijsindex (in Amsterdam Multisignaal)
- Een relevant afwegingskader voor de desbetreffende beroepsgroep
- Specifieke aandacht voor de wijze waarop professionals moeten omgaan met vertrouwelijke gegevens (AVG).

2. Wat zijn de wettelijke verplichtingen volgens de wet meldcode die ik als organisatie moet volgen?

- De Wet Meldcode verplicht organisaties om een meldcode in de eigen organisatie te implementeren en het gebruik en kennis hiervan te bevorderen.
- Een deskundig persoon moet beschikbaar zijn voor consultatie en advies over de meldcode (bijvoorbeeld een Aandachtsfunctionaris).
- Een afwegingskader moet gebruikt worden door professionals bij de weging.
- Wanneer er sprake is van acute of structurele onveiligheid moet een melding worden gedaan bij Veilig Thuis.

De Toolkit biedt u de informatie die u nodig hebt bij een correcte implementatie.

3. Wie controleert of ik de wet goed heb toegepast, de meldcode goed heb geïmplementeerd?

Dat zal per beroepsgroep anders zijn. Voor het onderwijs gaat dit gebeuren door de Inspectie van Onderwijs van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Ook gemeentelijke inspecties (kinderopvang bijvoorbeeld) kunnen dit checken. De criteria waarop de Inspectie toetst zijn:

- Aanwezigheid van een (in de eigen zorgroute geïntegreerde) meldcode
- Is er voldaan aan de randvoorwaarden: aanwezigheid van een stappenplan, aandachtsfunctionaris, is er een heldere beschrijving van de verantwoordelijkheden, procedures, privacy reglement, is er een scholingsplan voor medewerkers?
- Is er een afwegingskader aanwezig
- Toepassing van de meldcode in de praktijk.

Bij het onderzoek naar de kwaliteit van een organisatie wordt gekeken naar hoe een organisatie omgaat met de meldcode en daarin investeert, dus zorgt dat medewerkers kunnen werken volgens de stappen van de meldcode. Ligt de meldcode van je organisatie alleen maar ergens in een la of is deze alleen te vinden op intranet, zonder dat er ooit aandacht aan wordt besteed, dan is dat onvoldoende. De meldcode werkt pas als professionals goed zijn geschoold in het herkennen van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling en vaardigheden, zoals het in gesprek gaan met ouders.

Heeft een organisatie dat niet op orde, dan kan de inspectie een organisatie daar op aanspreken, zoals dat nu ook al gedaan wordt wanneer de onderwijskwaliteit onvoldoende is.

4. Wie betaalt de uren voor de aandachtsfunctionaris en de extra scholing van alle medewerkers?

De kosten voor de uren en deskundigheidsbevordering zijn voor rekening van de organisatie. In sommige gemeente faciliteert de gemeente een deel van de trainingskosten. Vraag na bij uw eigen gemeente.

5. Wat moet ik vooral niet vergeten bij de implementatie van de meldcode?

Om het onderwerp huiselijk geweld en kindermishandeling goed te borgen is het van belang om structureel aandacht te besteden aan evaluatie van de meldcode en scholing van de medewerkers.

6. Hoe verhoudt de meldcode zich tot de al bestaande zorgstructuren binnen de organisatie?

De bestaande zorgstructuur moet gecontroleerd worden op de eisen die geformuleerd worden in de meldcode. Zo moeten de 5 stappen terug te vinden zijn in de route en de verantwoordelijkheden moeten beschreven zijn.

7. Wanneer moet de meldcode uiterlijk geïmplementeerd zijn?

De wet is vanaf 1 juli 2013 van kracht. Op 1 januari 2019 is de vernieuwde wet op de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling ingegaan.

8. Wat is het verschil tussen meldplicht en meldrecht?

De verplichte meldcode is géén meldplicht in wettelijke zin. Het doorlopen van het stappenplan leidt in sommige gevallen tot een melding, maar als een gezin adequaat geholpen kan worden zonder tussenkomst van Veilig Thuis is een melding niet altijd noodzakelijk. Wel is per 2019 de professionele norm opgenomen in de meldcode dat in geval van structurele of acute onveiligheid de professioneel geacht wordt om altijd een melding te maken bij Veilig Thuis. Dat kan betekenen dat deze melding alleen ter registratie wordt gedaan in verband met de 'Radar'- functie van Veilig Thuis. (zie over veranderingen in de meldcode vanaf 2019 ook: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode>)

Als je vermoedt dat iemand in huiselijk kring wordt mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt, heb je het recht dat te melden bij Veilig Thuis. Ook zonder toestemming van de betrokkenen. Ook wanneer je een beroepsgeheim hebt. Het meldrecht geeft je bovendien het recht om informatie te geven als Veilig Thuis daarin verband met een onderzoek om vraagt. Ook hiervoor is geen toestemming van de gezinsleden nodig. Dit meldrecht geldt al langer voor vermoedens voor kindermishandeling, namelijk sinds 2002.

Sinds de invoering van de Wet Meldcode geldt het meldrecht ook voor volwassenen: als je het noodzakelijk vindt om het geweld aan te pakken, mag je zonder toestemming van het slachtoffer gegevens verstrekken aan Veilig Thuis.

9. Wie komt er binnen een organisatie in aanmerking voor de functie van aandachtsfunctionaris?

De wet schrijft niet voor wie binnen een organisatie de aandachtsfunctionaris moet zijn. Aanbevolen wordt om deze functie te positioneren op het snijvlak van uitvoering en beleid.

10. Waar kan ik informatie vinden over de meldcode?

Op deze Toolkit vindt u veel informatie die relevant is voor de implementatie van de meldcode. Ook op vele andere sites is veel informatie beschikbaar. Bijvoorbeeld op : www.ikvermoedhuiselijkgeweld.nl , www.augeo.nl , www.huiselijkgeweld.nl ,

11. Wat wordt er van de directie verwacht bij de implementatie?

De directie is verantwoordelijk voor de implementatie van de meldcode. De verantwoordelijkheden van de directie en het bestuur zijn:

- Vaststellen van de eigen meldcode en de verantwoordelijkheden van alle medewerker
- Opnemen van de meldcode in organisatiebeleid en kwaliteitsbeleid
- Opnemen in organisatieplan en organisatiegids
- Informeren personeel en klanten over organisatiebeleid
- Onderhouden externe contacten (media, politie, justitie, juridisch)
- Invoering randvoorwaarden:
 - Aanstellen en faciliteren van een aandachtsfunctionaris
 - Zorgdragen kennis en kunde medewerkers m.b.t handelen (ook opnemen in taakomschrijvingen aandachtsfunctionaris en medewerkers)

- Zorgdragen voor heldere verbinding aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld met aanpak andere zorgsignalen

12. Wat zijn de verantwoordelijkheden van een medewerker binnen de meldcode?

Functies en taak omschrijving zullen erg verschillend zijn per medewerker en organisatie. Algemene verantwoordelijkheden:

- Inhoud van de meldcode kennen en handelen volgens bijbehorende route
- Kunnen signaleren
- Deskundigheid op niveau brengen en houden
- Overleg plegen met aandachtsfunctionaris in de organisatie bij vermoedens
- Uitvoeren van afspraken (bijv. observeren, gesprek) en terugkoppelen
- Zorgvuldige omgang (privacy waarborging - privacyreglement)

13. Wat is een risicotaxatie-instrument en hoe gebruik ik dat?

In Nederland zijn er een beperkt aantal specifieke instrumenten om op een betrouwbare manier een risico inventarisatie te maken. Dit zijn hulpmiddelen die professionals ondersteunen bij de beoordeling van hun vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling. Zo zijn er signalenlijsten van huiselijk geweld, kindermishandeling en ouderenmishandeling.

Er zijn ook enkele instrumenten waarmee professionals een risicotaxatie kunnen maken. Risicotaxatie in het kader van kindermishandeling is de inschatting hoe waarschijnlijk het is dat een kind in de toekomst (opnieuw) mishandeld, verwaarloosd of misbruikt zal worden. Voorbeelden hiervan zijn de ARIJ ([https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Actuarieel-Risicotaxatie-Instrument-voor-Jeugdbescherming-\(ARIJ\)](https://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Instrumenten/Actuarieel-Risicotaxatie-Instrument-voor-Jeugdbescherming-(ARIJ))) en de LIRIK, [http://www.nji.nl/nl/Kennis/Projecten/Licht-Instrument-Risicotaxatie-Kindveiligheid-\(LIRIK\)](http://www.nji.nl/nl/Kennis/Projecten/Licht-Instrument-Risicotaxatie-Kindveiligheid-(LIRIK))

14. Wat doet een aandachtsfunctionaris precies?

Stap 2 van de wet meldcode houdt in: consulteren van een deskundige collega. Dat impliceert dat die specifieke deskundigheid ook in huis (binnen de organisatie) aanwezig moet zijn bij 1 of meerdere personen. Aanbevolen wordt om hiertoe een of meerdere aandachtsfunctionarissen aan te stellen.

De aandachtsfunctionaris heeft een adviserende rol richting de beleidsontwikkeling en een coördinerende rol bij de uitvoering van de stappen van de meldcode bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling. De aandachtsfunctionaris is binnen de organisatie het aanspreekpunt voor collega's, voert de regie bij de implementatie van de meldcode en heeft de volgende taken:

- Ondersteunen & adviseren
- Aanpassen meldcode
- Profileren
- Informeren
- Motiveren
- Organiseren

- Vastleggen en documenteren
- Evalueren

Een Aandachtsfunctionaris moet een training Aandachtsfunctionaris Huiselijk Geweld Kindermishandeling volgen om goed voorbereid te zijn op zijn taken.

15. Voor welke vormen van geweld geldt deze meldcode?

De overheid heeft ervoor gekozen een integrale meldcode op te stellen. Dat betekent dat de meldcode niet alleen gaat over kindermishandeling, maar geldt voor huiselijk geweld in de brede zin. Voor de duidelijkheid zijn seksueel geweld, eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking, ouderenmishandeling, huwelijksdwang en achterlating ook specifiek genoemd in de beschrijving in de wet. Daarmee wordt aangegeven dat dat ook vormen van kindermishandeling of huiselijk geweld zijn.

Zeker voor de aanpak van kindermishandeling heeft een integrale meldcode meerwaarde: partnergeweld valt onder de definitie van huiselijk geweld, maar komt vaak voor in combinatie met kindermishandeling. Bovendien is het getuige zijn van geweld tussen ouders een vorm van kindermishandeling.

Het stappenplan van de meldcode schetst in algemene zin de stappen die je moet zetten als je huiselijk geweld of kindermishandeling vermoedt. Bij specifieke vormen van dit geweld kan hiervan afwijken nodig zijn. Dat geldt voor eengerelateerd geweld, vrouwelijke genitale verminking, huwelijksdwang en achterlating en vaak ook voor vermoedens van seksueel misbruik. De aanpak van deze geweldsvormen vraagt specifieke deskundigheid. In de meldcode moet opgenomen met wie de aandachtsfunctionarissen in die gevallen contact opneemt.

16. Wat zijn manieren om de medewerkers deskundig te maken en te houden?

Een van de verplichtingen van de wet is om alle medewerkers deskundig te maken en te houden in het omgaan met (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. In een scholingsplan moet aangegeven worden wie en wanneer geschoold wordt. Dit is afhankelijk van de taken en verantwoordelijkheden van de medewerkers en de bijbehorende competenties.

Er zijn meerdere aanbieders van deskundigheidsbevordering inzake huiselijk geweld en kindermishandeling, zie daarvoor de pagina scholing. De makers van de Toolkit, het Noord Hollands Trainers Collectief (NHTC, www.nhtc.nl) verzorgt o.a. trainingen voor aandachtsfunctionarissen.

17. Wat doe ik met mijn beroepsgeheim?

Iedere beroepskracht die individuele cliënten hulp, zorg, steun of een andere vorm van begeleiding biedt heeft een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over de cliënt aan derden te verstrekken, tenzij de cliënt hem daarvoor toestemming heeft gegeven. Doel van het beroepsgeheim is de drempel voor de toegang tot de hulpverlening zo laag mogelijk te maken en de cliënt het vertrouwen te geven dat hij vrijuit kan spreken.

Er kunnen situaties zijn waarin de problematiek zo ernstig is dat het doorbreken van het beroepsgeheim noodzakelijk is. Dit is het geval bij ernstige vormen van huiselijk geweld of

kindermishandeling, waarbij de betrokkenen zelf niet of onvoldoende mee kunnen of willen werken. Voor kindermishandeling geldt voor professionals een meldrecht. Als het gaat om volwassenen geldt het 'conflict van plichten,' de zorgplicht versus de zwijgplicht. Hierbij is het afwegen van belangen een zaak van de professional, maar schrijft de meldcode voor hoe in deze gevallen moet worden gehandeld. Melden of niet-melden is dus geen vrijblijvendheid; de afweging en beslissing zijn een professionele norm. De professional dient in zijn of haar afweging voldoende te onderbouwen waarom in een situatie wel of niet is gemeld.

18. Wat moet ik doen als ik een vermoeden van huiselijk geweld heb?

Bij een vermoeden van huiselijk geweld kunt u terecht bij Veilig Thuis (VT). Iedereen kan voor informatie, hulp en advies terecht bij Veilig Thuis 0800-2000 (gratis en 24/7 bereikbaar, www.veiligthuis.nl). Dit geldt niet alleen voor slachtoffers, maar ook voor plegers, kinderen, familie, burens en andere omstanders die hulp zoeken. Veilig thuis kan helpen met advies, maar ook door bijvoorbeeld te zorgen voor opvang of doorverwijzing naar een hulpverlener.

19. Hoe werkt Veilig Thuis?

Bij Veilig Thuis, www.veiligthuis.nl

kunt u terecht met vragen, zorgen of meldingen over kindermishandeling en huiselijk geweld. Veilig Thuis geeft advies, onderzoekt (vermoedelijke) situaties van kindermishandeling, vervult de 'radar'-functie en brengt zo nodig de juiste hulp op gang. Veilig thuis is telefonisch bereikbaar via 0800-2000 (gratis en 24/7 bereikbaar).

